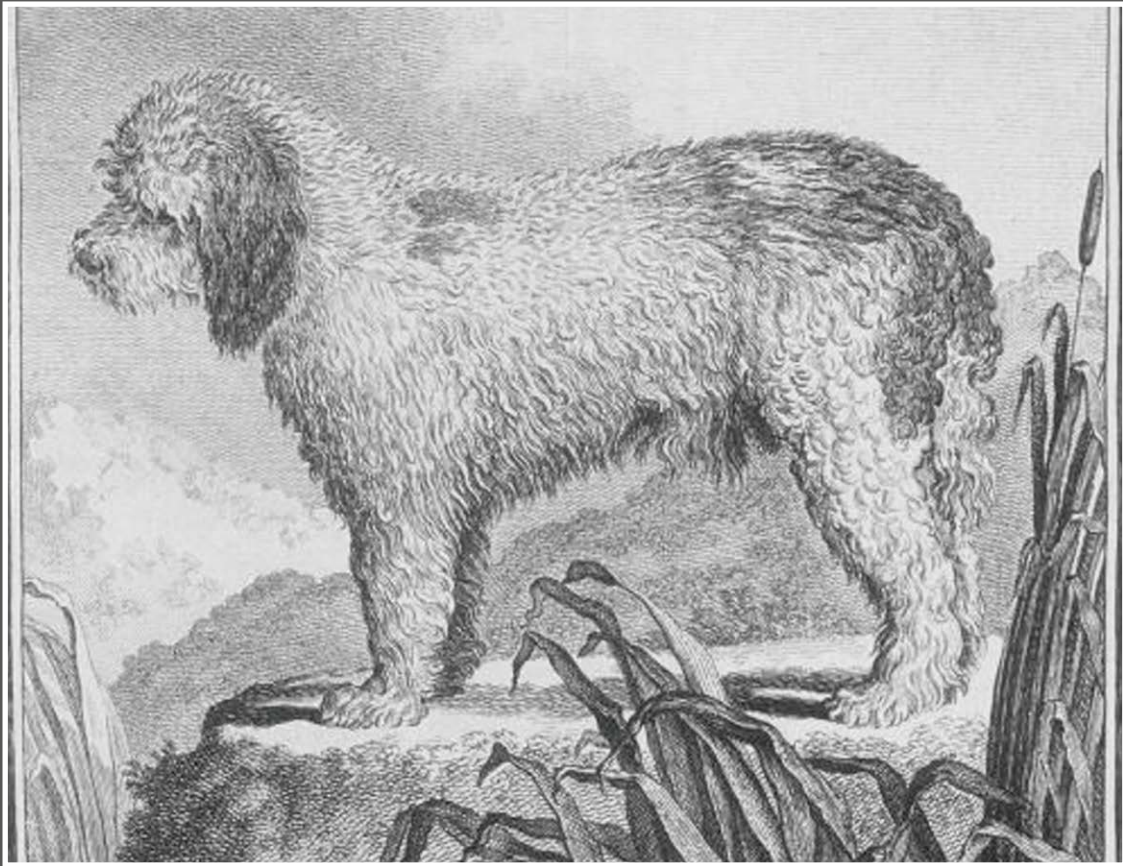

Historisch portret Coton de Tuléar

Het katoenhondje uit Madagaskar

In Histoire Naturelle van natuuronderzoeker Georges-Louis Leclerc Comte de Buffon is een Grand Barbet afgebeeld. De typische rugbelijning vind je terug bij de Coton de Tuléar.

In oude geschriften, documenten en boeken of op prenten en schilderijen is de geschiedenis van honden vastgelegd. En dan vooral het werk dat ze doen. Meegaan op jacht, het drijven en hoeden van een kudde, het bewaken van huis en hof en het gezelschap houden van de mens. Elke maand gunt *Onze Hond* de lezer een inblikje in de rijke historie van een rashond. Deze maand: Coton de Tuléar.

Katoenoogst op Madagaskar, 1924.

Toegegeven, niet direct een hondenras waarbij je onmiddellijk een beeld voor ogen hebt. En dat geldt ook voor het (ei)land van herkomst: Madagaskar. Daarbij komt nog dat de Coton de Tuléar een aantal lookalikes heeft. Dit ras behoort tot de familie van de Bichon, net zoals zeven andere kleine rashondjes die allemaal veelal een witte vacht hebben. Zo is er de Maltezer van het eiland Malta, de Bolognezer uit de Italiaanse stad Bologna, de Havanezer uit de Cubaanse hoofdstad Havana, het Leeuwhondje uit Frankrijk, de Bichon Frisé (of Bichon Tenerife) uit Frankrijk-België en tot slot de Bolonka Zwetna en de Bolonka Franzuska, beide uit Rusland. In 2008 publiceerde de Duitse kynoloog Wolfgang Knorr het boekje *Bichons. Kleinhunde mit Chic und Charme*. Met die titel is de Coton de Tuléar meteen goed gekarakteriseerd: een chique en charmant hondje.

Meer lezen over Bichons? In *Onze Hond 2021-1* staat een artikel over beide Bolonka's en in *Onze Hond 2021-10* lees je het historisch portret van de Bolognezer.

Verschillen en gelijkenissen

Het tweede deel van zijn naam dankt de Coton de Tuléar aan de havenstad Tuléar (ook bekend als Toliara) op het eiland Madagaskar, dat aan de oostkust van Afrika ligt. Het eerste deel verwijst naar zijn vacht, die aan katoenpluis doet denken. Vandaar *coton*, het Franse woord voor katoen. Met die vacht onderscheidt de Coton de Tuléar zich van andere Bichons, van wie de volledig witte vachten glad, gekruld of gegolfd zijn. Daarnaast herken je een Coton de Tuléar ook aan de vorm van zijn hoofd met een relatief lange en ietwat spitse neus. Die neus zou de erfenis zijn

Katoenoogst op Madagaskar, 1924.

van een uitgestorven Terrier-soort die op Madagaskar geleefd heeft. Ondanks de afstanden tussen de (ei)landen van herkomst zijn de diverse Bichons wel duidelijk aan elkaar verwant en delen ze een aantal kenmerken: een goed zichtbare overgang van het voorhoofd naar de neus, zwarte neusgaten, zwarte lippen, hangende oren en een staart die in een krul of gekruld over de ruglijn gedragen wordt. Een van de belangrijkste kenmerken van het ras is de witte vacht. Lichtgrijze schakeringen (een mix van witte en zwarte haren) en roodschemel (een mix van witte en reebruine haren) op de oren zijn toegestaan. Ook op andere delen van het lichaam kunnen die schakeringen aanwezig zijn, maar echt gewenst zijn ze niet.

De Franse regionale gouverneur Etienne de Flacourt schreef het boek *Histoire de la Grande Isle Madagascar*, waarin kleine, witte hondjes worden vermeld.

Grand Barbet

Over de vroegste geschiedenis van de Coton de Tuléar weten we eigenlijk zo goed als niets. De Amerikaanse kunstkenner en kynoloog William Secord, oprichter van het befaamde The American

Kennel Museum of the Dog, gaat ervanuit dat Bichons afstammen van de Barbet of Water Spaniel. De naam Barbet zou via Barbichon evolueren tot de huidige naam Bichon. In *Histoire naturelle* (1755) van de Franse natuuronderzoeker Georges-Louis Leclerc Comte de Buffon (1707-1788) staat een Grand Barbet afgebeeld. Met een beetje fantasie kan de oude Grand Barbet voor een Coton de Tuléar doorgaan, maar ook voor een aantal andere leden van de Bichon-familie. Doorslaggevend bewijs voor Secords veronderstelling vinden we echter nergens terug.

Piratenhondjes

Een gevolg van het gebrek aan historische informatie is het ontstaan van legendes en verhalen. Zelfs een groot kynologisch auteur als dr. Hans Räber kan de verleiding niet weerstaan om een ervan te vertellen. Een paar witte, kleine hondjes zou omstreeks 1500 een schipbreuk in het Malagasy Kanaal (tussen Mozambique en Madagaskar) overleefd hebben door naar Madagaskar te zwemmen. Ze bereikten het eiland in het zuidwesten, nabij de stad Tuléar. Daar hebben ze zich succesvol voortgeplant. Een andere versie van het verhaal: piratenschepen zouden in de zestiende en zeventiende eeuw de voorouders van de Coton de Tuléar naar Madagaskar hebben gebracht. Op dat eiland vermengden de 'piratenhondjes' zich met andere witte hondjes, die eerder vanuit Tenerife daar beland waren. Het verrassende resultaat zou de Coton geweest zijn. Feit is dat de Bichon Frisé (of Bichon Tenerife) sterk op de Coton de Tuléar lijkt.

Bichon Tenerife

In een derde versie van het verhaal speelt de Bichon Tenerife de hoofdrol. Niet het hondje dat wij nu kennen als de Bichon Frisé en dat ook weleens de Bichon Tenerife genoemd wordt, maar een kleine hond van het type Terrier, afkomstig van het eiland Tenerife en nu uitgestorven. Dat ras zou reizigers in de vijftiende en zestiende eeuw, toen Spanje

NOEMENSWAARDIGE NAMEN

Kennels die vanaf de jaren negentig hebben bijgedragen tot de verspreiding van de Coton de Tuléar in Nederland:

- Of the Emperor's Dream
- Amberville's
- Van Brista's Hofke
- Selectycon
- The Finch's White Farm
- Of Cotton's Queen
- From Angel Station
- Wonderschon's
- Cattledrivers Castle
- Kidero's
- Heartbreak Cottage
- Of Colourful White
- Van Kelperhof Coton
- Heart Break Cottage
- Wise Cracker Bunch

De eerste Nederlandse kampioen was de teef Duchesse du Ticoquin (Zwaagstra-Van Lier).
De eerste internationale kampioentitel ging naar de reu Trigano van Brista's Hofke (Schiltman).

Een vergelijkbaar schip zou omstreeks 1500 schipbreuk hebben geleden in het Malagasy Kanaal. Een paar witte, kleine hondjes zouden dat overleefd hebben door naar Madagaskar te zwemmen. (Handgekleurde gravure van Jan Huygen van Linschoten, 1596.)

expedities organiseerde, gezelschap gehouden hebben tijdens lange en saaie tochten op zee. Een aantal van die Terrierachtige hondjes zou ontsnapt zijn bij het afmeren op bijvoorbeeld Madagaskar, Malta en Sicilië en in Frankrijk en Zuid-Amerika. Op die plaatsen zouden de hondjes zich met de inheemse honden vermengd hebben en zou de Coton de Tuléar ontstaan zijn, vooral in de gelijknamige havenstad van Madagaskar.

Franse invloed

Naast alle waarschijnlijke en onwaarschijnlijke verhalen is er ook een stukje echte geschiedenis te vinden. In 1658 verschijnt het boek *Histoire de la Grande Isle Madagascar* van de Franse regionale gouverneur Etienne de Flacourt (1607-1660). Tien jaar eerder benoemde de Compagnie française pour le commerce des Indes orientales hem tot regionale gouverneur van Madagaskar. Hij was een van de weinige westerlingen die de flora en fauna van het eiland in die tijd heeft vastgelegd. In zijn boek is er sprake van kleine, witte hondjes. De Flacourt schreef: 'Er is een aantal honden dat klein is, een lange neus en korte poten heeft, zoals vossen. Er zijn er die wit zijn. Ze zijn uit Frankrijk gekomen en zijn gebleven. Ze hebben korte oren.' De Fransen die toen al op Madagaskar woonden, bleken meteen verliefd te zijn op de charmante hondjes die niet alleen mooi, maar ook intelligent en loyaal waren. Twee eeuwen later, toen Madagaskar een Franse kolonie werd, waren er roedels witte hondjes op het eiland. De Franse zoöloog professor Guillaume Grandidier (1873-1957) schreef over de inheemse hondjes: 'Arme,

De Coton de Tuléar kwam in het begin van de jaren zeventig naar Amerika en werd in 2014 erkend door de American Kennel Club. Nu is het ras regelmatig te zien op de Westminster Dog Show. (Fotograaf onbekend.)

Dit schilderij van de Nederlands-Belgische kunstenaar Henriëtte Ronner-Knip (1821-1909) wordt Witte terriër genoemd. Er is een grote gelijkenis met leden van de Bichon-familie, zoals de Coton de Tuléar.

In het zeventiende- en achttiende-eeuwse Frankrijk was de beau monde dol op de kleine, witte schoothondjes, die de harten van de Franse adel stalen. Soms leken ze op een Coton de Tuléar, soms op een Maltezer.

uitgehongerde dieren, die in dorpen rondzwerven, vechtend om het smerigste varkensafval, of die naar de bossen gaan, waar ze als wilde dieren overleven tijdens hun jacht.' Diverse auteurs zijn van mening dat de Coton de Tuléar altijd een gezelschapshondje is geweest, dat nooit heeft gejaagd. Het voorgaande citaat van een ooggetuige bewijst het tegendeel.

Koninklijke hond

Bepaalde bronnen houden vast aan het idee dat de Coton de Tuléar een gezelschapshond was en een belangrijke rol

in het Merina-koninkrijk speelde, dat van 1540 tot de verovering van Frankrijk in 1897 standhield. De leden van dit koningshuis waren gecharmeerd van het vrolijke, pittige en intelligente hondje. Er zijn zelfs bronnen die beweren dat de Coton de Tuléar min of meer het exclusieve eigendom van de familie Merina was, maar ook rijke landeigenaren en kolonisten kwamen in aanmerking voor deze 'koninklijke hond'. Zo kwam het hondje aan zijn bijnaam: Royal Dog of Madagascar. In 1974 wordt die status bevestigd met een postzegel, waarop een Coton de Tuléar en de tekst 'Royal Dog' staan.

Madagaskar of Frankrijk?

Ook na het Merina-koninkrijk verbleef de Coton de Tuléar in de hoogste kringen van de maatschappij. Op veel Franse schilderijen uit de achttiende en negentiende eeuw zijn Cotonachtige hondjes te zien, vaak in het gezelschap van Franse aristocratische dames. Als Franse families naar hun vaderland terugkeerden, namen ze uiteraard hun witte

Groep Cotons op Madagaskar in 2018. (Fotograaf onbekend.)

Zeldzame prentbriefkaart van een Coton de Tuléar, circa 1915.

hondjes mee. Zo kwam het dat de Cotons tot aan het begin van de twintigste eeuw voornamelijk in het bezit van de heersende klasse waren. Uiteindelijk heeft de Fédération Cynologique Internationale (FCI) bepaald dat Madagaskar weliswaar het land van oorsprong is, maar Frankrijk de patronage krijgt.

Erkend

In 1966 richtte Louis Petit de Société Canine de Madagascar op. Lionel Coudre, fokker en eigenaar van de d'Yvandry Kennel, was een van de leden van het eerste uur. Hij verliet Madagaskar in 1976 om terug te keren naar Frankrijk. Zijn reu James wordt als een van de oudste voorvaders van de Coton de Tuléar gezien. De erkenning van het ras door de Société Centrale Canine volgde in 1970, maar lang voor die datum was de Coton al in Frankrijk aanwezig. De FCI publiceerde in 1972 de eerste officiële rasstandaard. In datzelfde jaar verscheen de allereerste Coton de Tuléar op een show in Europa en ook in de VS kreeg de Coton vaste voet aan wal. Na wat kynologische strubbelingen registreerde de American Kennel Club het ras officieel in 2014.

Coton de Tuléar in Nederland

Het boek *De Coton de Tuléar, het katoenhondje uit Madagaskar*, geschreven door Wilma Verschut-Poot, leert ons meer over de geschiedenis van het ras in Nederland. Die begint halverwege de jaren tachtig, hoewel er op tentoonstellingen af en toe een Coton uit het buitenland te zien was. In ons land werden de eerste Cotons in 1985 geregistreerd, onder andere Bastis de l'Allee de Maintenon, Bialoha de l'Allee Maintenon en Beroi de la Perle de l'Ocean Indien. Een jaar later volgde de eerste kennelregistratie in Nederland. Mevrouw Van Lier kan met haar kennel Du Ticoquin en importteefje Keyhappy of Woodland Cottage als een van de pioniers beschouwd worden. In dezelfde periode speelde de Belgische kennel Of Woodland een belangrijke rol in de import van de Coton de Tuléar vanuit België en Frankrijk. De nesten uit de eerste jaren werden in Bijlage G-2 van het Nederlands Honden Stamboek (NHSB) ingeschreven. Vanaf de jaren negentig kwam de fokkerij goed op gang en werden zo'n dertig pups per jaar geboren. Rond het millennium steeg dat aantal naar zestig tot negentig pups per jaar. ■

BEELDMATERIAAL BIJ DIT ARTIKEL

Alle pogingen zijn in het werk gesteld om namen van fotografen/illustratoren te achterhalen van het beeldmateriaal. Dit is niet altijd gelukt. Wie recht op afbeeldingen meent te hebben, kan contact opnemen met de auteur: horter@tiscali.nl.